

В.С. Прокопчук,
м. Дунаївці

Видатні художники з Дунаєвеччини

Стаття синтезує інформацію про вихідців з Дунаєвцького району, які стали видатними митцями-художниками, прославили Україну і рідний край своєю творчою працею.

Ключові слова: *художник, пейзажист, Народний художник України, Національна спілка художників України, картина.*

Дунаєвечинна, як і будь-який мікрорегіон Хмельниччини, дала багато творчих особистостей. Владислав Заремба, автор романсу «Дивлюсь я на небо», прославив її у царині пісні, музики. Франц Лендер винайшов першу в Російській імперії зенітну гармату, яка вже 1915 року охороняла небо Петербурга від нальоту німецьких літаків. Байкар, гуморист Іван Сварник, співець Великого Жванчика Володимир Бабляк, друг Олеся Гончара репресований поет з Нестерівців Леонід Лупан, знавець дитячої душі письменник Микола Магера, поет – фронтовик Афанасій Коляновський сказали вагоме слово в царині літературній, солісти Олександр Полянський і Олена Лебедева – у царині вокального співу. А що вже говорити про Данила, Герасима і Мелетія Смотрицьких, які стояли біля витоків української національної ідеї, зробили незгладимий слід на ниві освіти, літератури, книгодрукування, церковного служіння.

Дала Дунаєвеччина й когорту художників – іменитих і поки що не дуже, членів Національної спілки художників України і претендентів на участь у цій поважній структурі, заслужених і, навіть, народного художника України. Про них уже писалося на сторінках наукових збірників, у періодиці [10 – 12; 14 – 17]. Мета цієї статті – синтезувати наявні джерела, акумулювати інформацію, власні спостереження і подати консолідований продукт про тих художників – вихідців з району, хто уславив своїм талантом рідний край та нашу Україну.

А це, насамперед, народний художник України Олександр Федорович

Музика. Десь року 1999-го, перебуваючи в Києві у справах, пов'язаних з Українським фондом культури, до правління якого обирався кілька разів, отримав пропозицію від Віктора Женченка, штатного працівника УФК, письменника, заслуженого артиста України, побувати в майстерні художника О.Ф. Музики. «Дивовижна людина, – атестував його Віктор Васильович, – фронтовик-моряк, Народний художник України, та ще й твій земляк з Дунаєвеччини...».

У будинку №8 по вул. Перспективній, де розміщені майстерні відомих українських художників, нас зустрів сімдесятирічний невисокий, міцно збитий чоловік, привітний, інтелігентний. Кімната – десь на 30 квадратних метрів. У вікно заглядало сонце, надаючи розставленим закінченим і незакінченим картинам яскравого вигляду. Позналились. Дізнавшись, що я із Дунаївців, закидав питаннями: А як там мої Миньківці? А що робиться в школі? Хто очолює колгосп і сільраду? А чи не знаю я того чи іншого? Розмова зав'язалася жвава і невимушена. Намагався і я більше дізнатися про свого знаменитого земляка. Олександр Федорович охоче повідав про юність, фронтові роки. Витягував то одну, то другу картини, розповідав, як виник задум, що на них чи хто зображений.

Зразу ж зрозумів, що він, у першу чергу, мариніст. «Тут стояли на смерть» – картина з'явилася 1968 року після поїздки по місцях боїв, де в суворі 40-і обороняв Одесу, Севастополь, а згодом і визволяв їх та інші причорноморські міста. Не раз був у вогняному пеклі, отримав контузію. Груди моряка – фронтовика усяні бойовими нагородами. На картині крутосхилий пагорб, на ньому – обеліск. Пагорб – у маках, що символізує пролиту кров. Мати з донечкою прийшли до пам'ятника поклонитись полеглим. «Ми повернулись у Севастополь» – про визволителів, що зупинились на набережній, скинувши ворога з останньої п'яді севастопольської землі. А «Причал часів минулої війни» – вихоплений поглядом художника куточок приміської природи, де про війну нагадують поржавілі корпуси залишених на міліні суден.

Цій тематиці був вірним до кінця життя земного і творчого. На щастя, він не покидав пензля до останнього дня. У Спільці художників України очолював

осередок митців – ветеранів війни, а ще – шефську комісію, водив групи художників на зустрічі з курсантами, моряками, об'їздив майже усі флоти, легко знаходив мову як з офіцерами, так і рядовими моряками. Бо знав справу не з книг. В результаті з'явилися – одна за одною – картини з життя повоєнного флоту «У далекому фіорді», «Кораблі повертаються до бухти», «Авіаносний крейсер «Київ», «Гроза на морі» [17, с. 235].

Представив Олександр Федорович і свій пейзажний доробок – світлі, опоетизовані фрагменти природи. Картина «Сади цвітуть» – то прекрасний образок весняного буяння. Літом дихає його «Сонячний день», у пейзажній замальовці «Ранок» вже золотиться осінь. Цікаві зимові краєвиди проглядають з картин «Перший сніг», «Дорога».

Віддав художник данину історичній тематиці. У картинах «Козацький пікет, тривога» (1991), «Провожала мати сина», «Дума про козака Голоту», «Козаки в корчмі» звернувся до козацької звитяги, яка свого часу надихнула й Іллю Рєпіна на панорамне полотно «Козаки пишуть листа турецькому султану». «Правду не закувати» (1964) – це з шевченкіани О.Ф. Музики. Пережитий школярем Сашком Музикою голодомор 1932-1933 рр. знайшов відбиток у картині «Незабутній 1933-ий» (1994).

О.М. Музика – вправний портретист. Про це свідчать картини «Іван Франко на березі Чорного моря» (1956), «Чайка: Леся Українка на березі Чорного моря» (1972). З його полотен постають образи фронтовиків Героя Радянського Союзу пілота, напарника О. Покришкіна полковника Г.Г. Голуб'єва, письменника П.І. Автомонова. Галерею жіночих образів відкривають портрети матері, дружини.

Власне, у Народного художника України Олександра Федоровича Музики – понад 400 полотен [17, с. 236].

Вже тоді, у ході розмови, чимало дізнався про життєвий шлях художника. Запропонував взяти участь в одній з науково-красознавчих конференцій, опублікуватись у наступному числі наукового збірника «Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій». А через кілька тижнів отримав листа з пропозиціями: про нього напише киянин В.А. Щербак, а із

земляками, тобто дунаївчанами та миньківчанами, планував поспілкуватись влітку 2001 року, влаштувавши свою персональну виставку. Попросив список цікавих осіб, образ яких надумав втілити на полотні. І такий список, погоджений з головою райдержадміністрації, я надіслав йому. До нього, звичайно, попали Герасим та Мелетій Смотрицькі, Владислав Заремба, Віталій Стеньгач та Марія Мазур – Герої Соціалістичної Праці та ін.

Почав шукати інформацію про О.Ф. Музику. Із біографічного довідника «Мистецтво України» дізнався, що народився наш талановитий земляк 21 січня 1921 року в селянській родині у знаменитих Миньківцях, колись резиденції славнозвісного графа Ігнатія Сцібор Мархоцького, який перетворив Миньківці та ще 18 сіл свого маєтку в «Миньковецьку державу» з прикордонними стовпами, своїми законами тощо. Тут закінчив школу і за рік до початку війни був призваний на флот. Війна застала на Чорному морі. Важкі оборонні бої, не легші – за визволення Криму.

Демобілізувався 1947 року, став студентом живописного факультету Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва (нині – академія мистецтв). Випускника з червоним дипломом прийняли на посаду заступника директора Львівського училища прикладного мистецтва. А через чотири роки обійняв посаду директора Кримського художнього училища в Сімферополі. 1961 року переведений на таку ж посаду до Республіканської художньої середньої школи імені Т.Г. Шевченка в м. Києві, де пропрацював більше 20 років [7].

Як встигав зайнятий адміністративною і педагогічною роботою О.Ф. Музика написати кількасот полотен? – не раз задавався таким питанням.

Його ж задав молодшому віком колезі Олександра Федоровича Народному художнику України М.Н. Грохові, з яким познайомив мене все той же Віктор Васильович Женченко.

– Ми з Олександром Федоровичем у Спілці тісно співпрацювали, – повідав Микола Никифорович. – Я очолював парторганізацію, а він – ветеранську. Не раз організовували зустрічі зі школярами, трудовими армійськими, флотськими колективами. Він скрізь встигав завдяки своїй

зібраності, відповідальному ставленню до справи. Був вимогливий, не терпів інертності, лінощів, бездумності, розхлябаності. Брав на себе чимало турбот колективних. Коли на зорі незалежності Спілку художників чомусь не включили до списків на отримання купонів, а без них гроші не ходили, не можливо було купити ні фарб, ні матеріалів, ні продуктів, ми втрьох – я, О. Музика і Я. Жоголь – пішли в ЦК компартії України, вимогливо поговорили, і на другий день купони з'явилися... А ще, знаєте, якось сталося так, що в день 80-річчя Олександра Федоровича я був відсутній і не привітав його. Надолужив, вибачаючись, через кілька днів. Побажав такої ж бадьорості, творчості, яка була йому притаманна, щоб останню свою хвилину зустрів за мольбертом...

На жаль, ці побажання виявилися пророчими. За кілька місяців після ювілею, затиснутий складними обставинами Олександр Федорович покинув світ земний.

Не був реалізований план організації виставки на батьківщині, не побачили ми портретів славетних дунаївчан, які мріяв він написати. Залишилося кілька листів, низка відкриток з його картинами.

4 травня 1999 року, вітаючи з Днем перемоги, повідомляв: «... Якимось у червні – липні буду у Вас і тоді, думаю, ми домовимось про мою виставку на батьківщині». 26 березня 2000 року надіслав ще одного листа: «Посилаю Вам обіцяні фотографії своїх творів різних років, різних за жанром і тематикою. На ваш розсуд відберіть, що будете вважати за потрібне». Він мав на увазі твори на майбутню виставку. Але – не судилося. З нашого ж боку обіцяна публікація про О.Ф. Музику за авторства В.А. Щербака побачила світ у другому випуску науково-красознавчого збірника «Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій» [17].

На III з'їзді Національної спілки художників України членом секретаріату був обраний виходець із с. Лисець Дунаєвського району Михайло Васильович Мاستикаш. Він представляв на з'їзді Хмельницьку обласну організацію, до якої тоді входило 42 члени.

Талант, кажуть, від Бога. Але ж і від батьків, і, мабуть, від тієї красивої лисецької землі, покраяної ярами, вкритої лісами й фруктовими садами, де

народився він 23 липня 1946 року. Дитинство супроводжувала праця на батьківському городі, в яблуневому саду, навчання в Лисецькій восьмирічці, а згодом – у Великопобіянській середній школі.

Саме в ту добу з'явилася тяга до пензля і визначила дальший шлях: 1963 року став студентом Одеського театрального училища, згодом закінчив Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова у Львові.

Працював художником-графіком, з 1985 року – головним художником художньо – виробничих майстерень у Хмельницькому, з 1993 р. очолює мале підприємство «Творчість». Уже понад 40 років творить у різних жанрах [6, с. 240]. Має чималий доробок у книжковій, прикладній, станковій графіці, живописі. Художньо оформив книги «Історія України», «Під скіпетром Романових», «Вихід Чорнобиля», «Дружини Івана Грозного» [16].

Автору цих рядків не випало познайомитись з Михайлом Васильовичем, хоча у нас виявилось декілька точок дотику. У краєзнавчому нарисі про с. Лисець, який ми з Юрієм Васильовичем Телячим, теж лисичанином, підготували, автором обкладинки виступив М. В. Мاستикаш. На зеленому фоні – елементи герба Лисця, автором теж є Михайло Васильович: той же синій фон, шістнадцятипроміне усміхнене сонечко – символ Подільського краю, а ще – 3 яблука, відмітна ознака Лисця, жителі якого знаються на вирощуванні кращих сортів яблук, їх переробці і реалізації у тих місцях колишнього Радянського Союзу, а тепер у тих куточках України, де на цю продукцію чекає спраглий на вітаміни споживач. З цього та, власне, селянської хліборобської праці, розживались лисичани, розбудовували красиві й затишні помешкання, які вигідно відрізнялися від, скажімо, жванчицьких, побіянських, а тим більше сокілецьких, уступаючи, можливо, тільки новобудовам Макова. На обкладинці книги ще кілька ознак Лисця – старовинний замок на Сон-горі, церква, звичайно, та ще дві оселі – старовинна, десь XVII-XVIII ст. хатина, і нинішня, висока, ошатна, у квітах і деревах. Така обкладинка надала книзі імпозантності й кличе читача перегорнути хоч кілька сторінок, аби зустрітись з цікавими подіями і постатями, побачити, скажімо, будинок Лисецького волосного правління, де працював писарем Петро Затонський – батько майбутнього

наркома освіти УРСР В. П. Затонського, помешкання колишньої церковно-парафіяльної школи, фото голови Лисецького колгоспу М.П. Мاستикаша, який вивів село в число кращих у районі, приміщення сучасної одинадцятирічки, школярів і їх наставників, новозбудовану церкву Різдва Пресвятої Богородиці і, звичайно, портрет видатного художника-земляка – М.В. Мастикаша.

Була ще одна точка перетину. Я входив до Хмельницької обласної комісії, яка під головуванням заступника голови облдержадміністрації Ольги Сергіївни Заярнюк з 1993 року працювала над гербом і прапором області. До неї входили відомі науковці: І. Винокур, Л. Баженов, В. Степанков, О. Журко, М. Петров, В. Ільїнський. Було розглянуто більше 10 проектів. Можливо, на одному із засідань був Михайло Васильович, здається, коли розглядали проекти герба заслуженого художника України Бориса Негоди. Вагомою тоді була думка голови обласної геральдичної комісії В.М. Ільїнського, його пропозиції. Боролися кілька позицій: волиняни, вихідці з північної частини області, так званої Південно-Східної Волині, хотіли бачити на гербі ознаки Волині – на червоному тлі білий хрест, депутати – члени постійної комісії облради, що засідала 5 вересня 1997 року, ознаки сучасної аграрно-промислової Хмельниччини. Михайло Васильович мав свою позицію. Він не мітингував на засіданнях, а, по-перше, висловив своє бачення з найбільшої трибуни – через газету «Подільські вісті» у статті «Із сонцем – в ХХІ століття» [5]. По-друге, його позиція була цілком логічною. Звинувативши в тому, що так надовго затягнувся процес герботворення, науковців, він справедливо відмітив, що в гербі не можливо відобразити всі ознаки краю, й запропонував повернутися до давнього символу Поділля – сонечка з людським усміхненим обличчям, 16 променів якого символізують «... великий спектр щедрот: силу, могутність, славу, багатство, доброту, злагоду, дружбу, єдність» [5]. Не погодитися з цим було не можливо. У кінцевому результаті його проект й був затверджений як герб сучасної Хмельниччини. Отже, він виявився герботворцем номер один – автором герба обласного центру і всієї Хмельницької області [2].

У цьому найбільш помітному і, водночас, вразливому жанрі він досяг високої результативності – 20 гербів і прапорів. Хоч він, цей жанр, не простий,

вимагає і глибоких історичних знань, і розуміння особливостей того чи іншого краю, а також знання правил горботворення. Критики брали під приціл і його праці, звинувачуючи у відступі від тих чи інших канонів [3]. А він, до речі, один зі співавторів великого Державного герба України, був переконаний в іншому. Не можливо створити високомистецький твір тільки шляхом втискування в його тло запропонованих атрибутів. Герб має бути містком між нинішнім і прийдешнім. Така позиція, втілена на папері, знаходила й знаходить підтримку.

Михайло Васильович – філософ. Його духовний світ наповнений своїм баченням буття – тільки добро і краса спасе світ, тільки добрі і красиві люди здатні змінити життя на краще. Тому й творить добро і красу. Його твори від тієї першої закордонної виставки графіки 1978 року в чехословацькому Брно вже десятки разів експонувалися в Україні, Росії, далекому зарубіжжі. Талант М.В. Мاستикаша визнали колеги, обравши поводитирем своє спілчанської організації. Мав він що сказати спільноті художників у ранзі секретаря НСХУ. Свій внутрішній світ і сьогодні трансформує в полотна, засобами високого мистецтва, намагаючись змінити життя [1]. Його твори виставлялись в Україні, Чехії, Німеччині, Монголії, Австрії, Болгарії. Михайло Петрович – лауреат дванадцяти мистецьких конкурсів, у тому числі – обласної премії імені В. Розвадовського, регіонального рейтингу популярності «Людина року – 2004» у номінації «Громадський діяч». Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України. Як член Національної спілки журналістів України друкується в газетах «Літературна Україна», «Культура і життя», «Молодь України», «Високий замок», «Подільські вісті», «Проскурів», пише ліричні та юмористичні твори [15].

Дунаєвецькими вулицями – від Гончара до Ріжка, а так і до Міщан – не раз міцнів свою ходу Веніамін Кушнір (1927-1992), аби згодом піднятися на Еверест образотворчого мистецтва – стати членом Спілки художників України й прославити Дунаєвеччину в своїх колоритних полотнах. Тяга до пензля з'явилася ще в шкільні роки. Після закінчення десятирічки спрямував свій шлях до столиці, вступив до Київського університету на фізико-математичний факультет. Зразу ж зрозумів, що то не його покликання. Про це поділився з

другом – дунаївчанином Миколою Магерою, який також навчався в університеті. З учнівськими малюнками пішли удвох до Київського художнього інституту, але... Вже було пізно, навчальний рік долав третій місяць.

Микола Никанорович згадував: «Тоді Веніамін покинув навчання в університеті і поїхав у Дунаївці готуватись до вступу в художній інститут... Я йому позував у нашому саду в солом'яному брилі для конкурсної картини, яка, як згадував Веніамін, мала успіх під час екзаменів» [4, с. 237]. Наступного року став студентом Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва. Учителями фаху, а опановував Веніамін станковий живопис та монументально-декоративне мистецтво, були Р. Сельський та І. Гуторів [12, с. 125].

Трудове життя пов'язав із Києвом, без родинної опори, без прихистку. Благо, що в п'ятиповерхівці, на Лисій горі, дали майстерню, яка й стала водночас і квартирою. 1957 року став учасником виставки, 1961-го – всеукраїнського масштабу. Його полотно «Трембітарі» – на тлі сірих хмар трембітають три гуцульських легені – дуже сподобалася Максиму Рильському. Про те з радістю повідав другові своєму Миколі Магері. А той якось, допізна засидівшись у Веніаміна, заночував у майстерні, а на ранок, не зважаючи на відчинене вікно, ледь відкашляв випари масляних фарб. «Коли повернувся додому, написав листа депутату Верховної Ради СРСР М.Т. Рильському про життя-буття молодого обдарованого художника і попросив, щоби потурбувався про квартиру В. Кушніру, – ділився Микола Никанорович. – А той вже стояв на черзі, якій кінця-краю не було видно, бо Веніамін тоді був ще не одружений» [4, с. 238]. А через деякий час Веніамін Володимирович перебрався в однокімнатну квартиру в київській новобудові.

З того часу життя набуло нового характеру. Працювалося легко, з іскринкою. З'явилися відомі його картини «Плотогони», «Червоні маки», «Дума про Довбуша», «Кобза», «Рапсодія», «Зустріч на чужині» та інші [14, с. 251].

Окрім того брав участь у громадському житті, у русі шестидесятників, підтримував творчу молодь, разом з іншими митцями став на захист збирача народних скарбів Івана Гончара. Власне, своєю творчою працею і патріотичною діяльністю наближав добу української незалежності. За якої, на жаль, не пожив.

1992 року, на 66 році життя, відійшов у вічність.

На Миколаївщині розквітнув талант вихідця з Нестерівців Миколи Степановича Глевича, члена Національної спілки художників України.

Він – одноліток Веніаміна Кушніра. Народився 24 серпня 1927 року, зазнав типової для свого покоління долі. Був голодомор 1932 – 1933 рр., який забрав із собою дідуся, міцного нестерівського господаря, а за ним і бабусю. Безвісти пропав десь у районі описаної Євгеном Долматовським «Зеленої брами», на Кіровоградщині, а може й в Уманській ямі – концтаборі для бійців і командирів 6-ої і 12-ої армій, що попали в оточення і полон.

Після визволення вступив до Одеської мореходки. У травні 1945 р. під час практики на Миколаївщині, плавав по замінованому морю, бачив як із судна розстрілювали міни. На ньому ж таки стався пожеж, під час якого отримав опіки, опинився в госпіталі. Але за цей час зробив низку художніх замальовок. Побачивши їх, директор мореходного училища порадив Миколі вступити в художнє училище в Одесі. Так почався Глевич – Глевачев М.С. художник.

1948 року, після закінчення училища, заробляв на прожиття оформлювачем у комбінаті побутового обслуговування, згодом – у Миколаївському обласному відділенні художнього фонду СРСР. Успішним був у пейзажному жанрі, портретному, іконописному. Віддав данину краєвидам рідного Поділля. Відгукнувся на події великої Вітчизняної війни картинами «Журавлі», «Живі і мертві», «Десант ольшанців», «Бойове завдання», «А мама чекає», «Солдатська вдова».

Його, як і більшість художників, вабила історична тематика, яка втілилася в полотнах «Башта Кармалюка», «Старий Хотин», «Козацька сторожова башта на Дикому полі», «Дозор».

А в день свого 80-річчя звітував виставкою «Україна в серці моєму» в Миколаївському обласному художньому музеї імені Верещагіна. На ній експонувалося 89 полотен – славний дар талановитого митця рідному народові [9].

А Цезарій Мар'янович Ганушкевич багатьом відомий як ілюстратор книг, автор художніх листівок, книжкових обкладинок, художник журналів «Україна»,

«Жінка», газети «Освіта України». Водночас він і майстер пейзажу.

Багато його картин зафіксували красу Поділля, чарівного куточка природи, яким є його рідна Слобідка Ярова на Дунаєвеччині. Батько був теслею. Теслею став і старший брат Юзик, який міг хату від цоколя до коньків сам збудувати. А дванадцятий у великій родині Ганушкевичів Цезарій вдався зовсім іншим. Змалечку любив малювати квіти, городину, дари подільських садів, горби і долини Слобідки Ярової. Не раз по дорозі до Морозова, де здобував середню освіту, сідав на пагорбі і замальовував куточки природи – ліс, сад, річечку. Згодом трансформував свої дитячі враження і замальовки в картини «Яблука на синьому тлі», «Черешневий вирій», а образи сільських красунь – у полотнах «Подільська Мадонна», «Подільська Мадонна» [13].

Під час армійської служби в Києві замальовував столичні краєвиди, пам'ятки національної і всесвітньої культурної спадщини Софію Київську, Лавру. А під час навчання в Українському поліграфічному інституті імені Івана Федорова – історичні місця й будови центру Львова, які також занесені до Списку всесвітньої культурної спадщини.

Автору випало познайомитися з художником 1997 року, коли той привіз на батьківщину декілька полотен й успішно презентував їх у Дунаєвеччинській районній бібліотеці. Зустріч була взаємно важливою: ми, земляки, відкрили для себе раніше не відомого художника високого рівня, а він був втішений дотиком до рідного краю, але вже в іншій ролі, в іншому вимірі. В альбомі записав: «Золота осінь, сонячний день, ось тим розпочалася зустріч з моїми милими та щирими земляками. Враженням немає меж! 16 жовтня 1997 року» [8, с. 240].

Член Національної спілки журналістів України Цезарій Ганушкевич – у розквіті творчих сил. Він ще не раж порадує нас цікавими полотнами, виставками.

Звичайно, цими постаттями не вичерпується панорама постатей українських художників – вихідців з Дунаєвеччини. Окремим сюжетом може бути життя й мистецька діяльність члена Спілки художників України дунаївчанина Абрама Наумовича Шустера, який жив і творив в Одесі, внесок нинішнього покоління художників з Дунаєвеччини: Віктора Бабійчука, Анатолія

Верстюка, Костянтина Крамара, Антона Михайлова, Олександра Островського, Миколи Шимка.

Мистецтво відомих майстрів пензля і тих, хто повсякденною працею – оформленням класних кімнат, шкільних рекреацій, бібліотек, музеїв – робить життя барвистим, прославляє рідний край і служить українському народові.

Список використаних джерел та літератури:

1. Карась П. Бачити світ крізь призму краси / Петро Карась // Подільські вісті. – 2001. – 6 верес. (№101).
2. Карась П. Хмельниччина має свій герб і прапор / Петро Карась // Подільські вісті. – 2002. – 12 квіт. (№54).
3. Лисець (Хмельницька область): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.patent.net.ua/intelectus/symbolism_and_nenardry?h3/47/ua.html](http://www.patent.net.ua/intelectus/symbolism_and_nenardry?h3/47/ua.html)
4. Магера М.Н. Художник Веніамін Кушнір (1927-1992) // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: зб. наук. – краєзн. праць. – К.; Дунаївці; Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 2. – С. 236 – 238.
5. Мастикаш М. Із сонцем – в ХХІ століття! / Михайло Мастикаш // Подільські вісті. – 1997. – 18 верес. (№109).
6. Медведюк Г.В. Михайло Васильович Мастикаш – художник, наш земляк // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: зб. наук. – краєзн. праць. – К.; Дунаївці; Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 2. – С. 239 – 240.
7. Мистецтво України: біогр. довідн. / за ред. А.В. Кудрицького. – К.: УРЕ ім. М.П. Бажана, 1997. – 700 с.
8. Олійник С.В. Розмаїття таланту художника Ганушкевича // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: зб. наук. – краєзн. праць. – К.; Дунаївці; Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 2. – С. 240-242.
9. Палаш Р. Історія нестеровецького художника / Руслан Палаш // Дунаєвечський вісник. – 2009. – 25 черв. (№49-50). – С. 6.
10. Прокопчук В.С. Дунаєвеччина в іменах: бібліогр. довідн. / В.С. Прокопчук, Т.К. Прокопчук, С.В. Олійник. – Дунаївці: Оіюм, 2006. – Вип. 1. – С. 79-81.

- 11.Його. Дунаєвеччина: край і люди: [монографія] / Віктор Прокопчук. – Дунаївці; Кам'янець-Подільський: Зволейко Д.Г., 2013. – С. 248-249.
- 12.Словник художників України / [відп. ред. Бажан М. П.]. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1973. – 270 с. : іл.
- 13.Спірякіна В. Слово про земляка // Дунаєвечський вісник. – 1997. – 28 серп. (№64). – С. 3.
- 14.Українські радянські художники: довідник / уклад.: Даскалова Р. О., Кучеренко З. В., Мальцева В. Ю. – К.: Мистецтво, 1972. – 564 с.
- 15.Хмельницький в іменах. Прозаїки, поети, журналісти. – Хмельницький, 2006. – С. 86.
- 16.Хмельницький в іменах. Митці. – Хмельницький, 2010. – С. 102.
- 17.Щербак В.А. Народний художник України – миньківчанин О.Ф. Музика // Дунаєвеччина очима дослідників, учасників і свідків історичних подій: зб. наук. – краєзн. праць. – К.; Дунаївці; Кам'янець-Подільський, 2000. – Вип. 2. – С. 234-236.

Стаття синтезує інформацію о виходцях из Дунаевецкого района, которые стали выдающимися художниками, прославили Украину и родной край своим творческим трудом.

Ключевые слова: *художник, пейзажист, Народный художник Украины, Национальный союз художников Украины, картина.*